

Katarzyna Sopolńska¹

Sukces Królestwa Bhutanu w czasach pandemii – przykład świadomego działania czy przypadku?

Wstęp

Początek trzeciej dekady XXI wieku świat rozpoczął od walki z zakaźną chorobą COVID-19 wywoływaną przez koronawirusa SARS-CoV-2. Głównym ogniskiem było miasto Wuhan w prowincji Hubei w Chinach, gdzie pierwsze przypadki zachorowań datowane są na listopad 2019 roku. Jednak wirusy mają to do siebie, iż nie uznają granic terytorialnych i w sprzyjających warunkach szybko się rozprzestrzeniają, czego efektem było ogłoszenie 11 marca 2020 roku przez Światową Organizację Zdrowia stanu pandemii. Zgodnie z danymi zebranymi i zaprezentowanymi przez Europejskie Centrum ds. Zapobiegania i Kontroli Chorób pomiędzy 31 grudnia 2019 roku a 28 września 2020 roku na całym świecie odnotowano 33 178 019 przypadków COVID-19 (zgodnie z przyjętymi definicjami przypadków i strategiami badań w krajach dotkniętych chorobą), w tym 998 784 zgonów. Przypadki zarażeń odnotowano blisko w 190 państwach i terytoriach. Najwięcej przypadków zachorowania na COVID-19 potwierdzono w: Stanach Zjednoczonych (7 115 046), Indiach (6 074 702), Brazylii (4 732 309), Rosji (1 151 438), Kolumbii (813 056), Peru (805 302), Meksyku (730 317), Hiszpanii (716 481), Republice Południowej Afryki (670 766) i we Francji (538 569)².

Podczas wirtualnej 75. sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych premier Królestwa Bhutanu dr Lotay Tshering podzielił się ze światem historią walki z COVID-19 w swoim kraju. „Historia kręci się wokół współ-

¹ Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Polska, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6860-5530>, e-mail: kate.sopolinska@gmail.com.

² COVID-19 situation update worldwide, as of 28 September 2020, <https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases> [dostęp: 28.09.2020].

czującego, mądrego i przenikliwego króla XXI wieku” – powiedział premier. „A w tej pandemii nasz król stoi na czele bitwy o ochronę kraju przed wirusem, upewniając się, że wszyscy Bhutańczycy, w kraju i za granicą, są bezpieczni i podniesieni na duchu”³. Bhutan położony jest we wschodnich Himalajach, od północy, zachodu i wschodu graniczy z Chinami, na południu z Indiami – dwoma państwami, gdzie suma zachorowań na COVID-19 wynosi blisko 7 mln przypadków. Jednak w samym Bhutanie liczba potwierdzonych przypadków na dzień 28 września 2020 roku to 273 zachorowania i 0 zgonów. Niewielka liczba przypadków COVID-19 uważana jest przez bhutańskich polityków za sukces, na który wpływ miały szybko wprowadzone i jasne procedury oraz szeroko zakrojona pomoc niesiona obywatelom dotkniętym skutkami pandemii. Zaś sceptycy na prowokacyjnie postawione w tytule pytanie odpowiedzi niewątpliwie będą szukać choćby w niewielkiej liczbie ludności i w stosunkowo małej gęstości zaludnienia – wszak szacuje się, że w połowie 2020 roku populacja całego państwa wynosiła 771 608⁴, co przy powierzchni 38 394 km² daje w przybliżeniu 20 mieszkańców na km². Kontrolowanie rozprzestrzeniania się wirusa w takich warunkach wydaje się dużo łatwiejsze niż w państwach z dużą populacją i wysoką gęstością zaludnienia.

Celem publikacji jest przedstawienie i analiza działań podjętych od lutego do września 2020 roku przez organy konstytucyjne Królestwa Bhutanu, mających przyczynić się do walki z koronawirusem oraz do złagodzenia negatywnych skutków gospodarczych, ekonomicznych i społecznych wywołanych pandemią. Przemyslenia i wnioski zawarte w tym artykule mogą stanowić przyczynek do dyskusji na temat walki z pandemią koronawirusa oraz mogą być podstawą do przeprowadzenia pogłębionej analizy porównawczej.

Koronawirus w natarciu – przypadki zachorowań

Pierwszy przypadek zachorowania na COVID-19 w Bhutanie potwierdzono dość późno, biorąc pod uwagę bliskość geograficzną pierwszego ogniska koronawirusa, bo dopiero 6 marca 2020 roku. Zarażony to 76-letni turysta ze Stanów Zjednoczonych, który wraz z partnerką przekroczył 2 marca granicę od strony Indii. Po trzech dniach trafił do szpitala z wysoką gorączką, gdzie przebadany został pod kątem koronawirusa. O pozytywnym wyniku testu poinformował w mediach społecznościowych premier Lotay Tshering. Przebywająca

³ Facebook, Prime Minister's Office – PMO, Bhutan, <https://www.facebook.com/watch/?v=249373743116566&extid=DSTXqWRHDVpzod6z> [dostęp: 28.09.2020].

⁴ *Bhutan Population*, <https://www.worldometers.info/world-population/bhutan-population/> [dostęp: 28.09.2020].

w kwarantannie partnerka zarażonego była w czasie jej trwania kilkakrotnie badana na obecność koronawirusa, jednak dopiero po dwóch tygodniach, tj. 20 marca, uzyskano wynik pozytywny.

Kolejne przypadki zachorowań to osoby wracające do Bhutanu z zagranicy. Byli to przede wszystkim studenci z Europy, Stanów Zjednoczonych oraz Indii, osoby zatrudnione w sektorze turystycznym, np. na Malediwach, a także Bhutańscy mieszkańcy tymczasowo w Indiach. Do końca kwietnia 2020 roku liczba osób zarażonych koronawirusem na terenie Bhutanu wynosiła 7. Pierwszy wyraźny wzrost zachorowań widoczny jest od połowy maja – 13 maja było 11 przypadków, 31 maja już 43. Co ważne wszystkie te przypadki były „importowane” i wykryte w czasie obowiązkowej kwarantanny, dzięki czemu nie nastąpiła transmisja wirusa do lokalnych społeczności. Na koniec czerwca liczba chorych wynosiła 77, na koniec lipca 101.

10 sierpnia 2020 roku 27-letnia kobieta po przebytej bezobjawowo kwarantannie i przeniesieniu się do domu uzyskała pozytywny test na obecność koronawirusa, co skutkowało ogólnokrajowymi ograniczeniami w ruchu (*lock-down*) oraz namierzaniem osób, które miały styczność z zarażoną ciągu ostatnich 72 godzin, i skontaktowaniem się z nimi. Był to pierwszy przypadek, kiedy objawy choroby nie pojawiły się w czasie izolacji, ale po jej zakończeniu, co mogło spowodować przenoszenie wirusa między mieszkańcami Bhutanu. 16 sierpnia w rejonie miasta Phuntsholing wykryto wirusa u 4-letniej córki pracownika portu, przy czym nikt z członków rodziny nie był w ostatnim czasie za granicą. Dlatego też lokalne granice rejonu i wszyscy jego mieszkańcy objęci zostali ścisłą kontrolą. 21 sierpnia 12 pracowników podległej Indiom Jednostki ds. Organizacji Dróg Granicznych, która ma swoją filię w Phuntsholing, uzyskała pozytywny wynik testu, co doprowadziło do paniki w tym rejonie. Natychmiast podjęto decyzję o wdrożeniu środków zaradczych na tym obszarze. Na koniec sierpnia liczba wszystkich potwierdzonych przypadków wynosiła 224, zaś w dniu 28 września było ich 273 i jak dotąd nie odnotowano żadnego zgonu⁵.

Walka z koronawirusem – działania bhutańskich władz

Jeszcze przed pojawieniem się pierwszego chorego na terenie Królestwa Bhutanu zaczęto opracowywać plan działania w razie rozprzestrzenienia się wirusa z Chin do innych państw. W związku z tym 25 lutego 2020 roku wyda-

⁵ *Bhutan: WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard*, <https://covid19.who.int/region/searoc/country/bt> [dostęp: 28.09.2020].

no i podano do publicznej wiadomości *Krajowy plan gotowości i reagowania na wybuch nowego koronawirusa (COVID-19)*⁶ celem zwiększenia zdolności sektora zdrowia do wzmocnienia nadzoru, wykrywania, kontroli i zapobiegania, reagowania, badania oraz odzyskiwania zdrowia przez obywateli po wybuchu COVID-19 w kraju. Plan zakłada cztery kategorie odzwierciedlające stan epidemiczny w kraju, które nadać i zmienić może minister zdrowia. Kolor zielony oznacza, że w Bhutanie nie ma żadnego potwierdzonego przypadku zarażenia koronawirusem, a ogniska zarażenia występują wyłącznie w kilku państwach, co nie ma większego wpływu na funkcjonowanie państwa i obywateli. Kolor żółty oznacza, iż w Bhutanie nie ma żadnego potwierdzonego przypadku zarażenia koronawirusem, ale ogniska zarażenia występują w wielu państwach, co skutkuje wzmocnionym nadzorem kontroli osób podróżujących na lotniskach i przejściach granicznych. Właśnie jako kategorię żółtą zakwalifikowano Bhutan w momencie publikowania *Krajowego planu gotowości i reagowania*. Kolor pomarańczowy to jeden lub więcej pojedynczych potwierdzonych przypadków w Bhutanie, bez wtórnego przenoszenia wirusa, co dla obywateli oznaczałoby możliwość wprowadzenia umiarkowanych utrudnień w życiu codziennym, tj. izolacji, kwarantanny, ograniczenia odwiedzin chorych w szpitalach, częściowego lub całkowitego zamykania szkół, instytucji oraz wprowadzenia zakazu zgromadzeń publicznych w części lub w całym kraju. Kolor czerwony oznacza najwyższy stopień zagrożenia i zostaje ogłoszony, kiedy w Bhutanie występuje wiele przypadków zachorowań z lokalną transmisją, co może skutkować zamknięciem i odizolowaniem wszystkich obszarów stanowiących zagrożenie dla reszty kraju.

Ponadto *Krajowy plan gotowości i reagowania* zawiera wykaz zadań i kompetencji poszczególnych organów decyzyjnych w kwestiach zdrowia, a także dane osobowe i kontaktowe osób odpowiedzialnych za realizację poszczególnych zadań. Wykaz jest na tyle szczegółowy, że zawiera dane kierowców, którzy będą mieli za zadanie przewozić próbki do badań. Kluczowym elementem planu są szczegółowe schematy postępowania dla obsługi lotnisk, funkcjonariuszy strzegących przejść granicznych oraz szpitali i lekarzy zajmujących się zarażonymi pacjentami. Określono także zasady odbywania kwarantanny oraz izolacji osób zarażonych.

Wrzaz z pojawieniem się pierwszego potwierdzonego przypadku nałożono na 2 tygodnie ograniczenia dla wszystkich przybywających do Bhutanu turystów, a szkoły na terenie trzech okręgów terytorialnych, w tym w stolicy

⁶ *National Preparedness and Response Plan for Outbreak of Novel Coronavirus (COVID-19)*, <https://www.cabinet.gov.bt/wp-content/uploads/2020/03/National-Preparedness-and-Response-Plan-3rd-ed-1-1.pdf> [dostęp: 28.09.2020].

Thimphu miały zostać natychmiast zamknięte. Zarażeni turyści mieli kontakt z około 90 osobami na terenie Królestwa – wszyscy oni zostali poddani obowiązkowej kwarantannie⁷. W związku z tym, że drugi przypadek zachorowania na COVID-19 został potwierdzony dopiero pod koniec okresu kwarantanny, osobom, które miały najdłuższy kontakt z zarażonymi (m.in. kierowcy oraz przewodnikowi), przedłużono czas izolacji, pomimo iż formalny dwutygodniowy okres kwarantanny dobiegł końca⁸.

Wprowadzony został nakaz odbycia kwarantanny w jednym z dedykowanych do tego ośrodków dla wszystkich osób wracających do kraju. Osoby, które urodziły niedawno dziecko lub poddane były za granicą specjalistycznemu leczeniu, mogły wyjątkowo odbywać kwarantannę w warunkach domowych. Ozdrowieńcy po otrzymaniu negatywnego testu na obecność koronawirusa zobowiązani byli odbyć dodatkowo okres dwutygodniowej izolacji, na koniec której byli ponownie badani. Jeśli wynik był negatywny, mogli oni opuścić miejsce izolacji i wrócić do normalnego życia.

22 marca król Bhutanu, Jigme Khesar Namgyel Wangchuck, ogłosił w przemówieniu do narodu, że granice lądowe kraju z dniem 23 marca zostaną zamknięte. Podkreślił on, iż zdrowie i bezpieczeństwo mieszkańców Bhutanu jest najwyższym priorytetem i zagwarantował, że rząd udzieli niezbędnej pomocy osobom, które przebywały w tym czasie za granicą, a chciałyby wrócić do kraju. Około 5000 Bhutańczyków mieszkających w indyjskim mieście Jaigaon, graniczącym z Bhutanem zostało ewakuowanych do sąsiedniego Phuntsholing⁹. Aby zapewnić im miejsca, podjęto się budowy tymczasowych schronień, do czego zaangażowanych zostało około 1300 żołnierzy i oficerów. Rząd zakazał także importowania z Indii orzechów i liści betelu, a także owoców, warzyw i mięsa w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się koronawirusa¹⁰. 31 marca premier Lotay Tshering ogłosił, że okres kwarantanny dla COVID-19 w Bhutanie zostanie przedłużony z 14 do 21 dni, mimo że międzynarodowy standard kwarantanny wynosi 14 dni. Decyzja ta była podyktowana ryzykiem otrzymania pozytywnego wyniku testu nawet po 14-dniowej kwarantannie, ze względu na długi okres inkubacji wirusa.

⁷ *Bhutan confirms first coronavirus case*, <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/bhutan-confirms-first-coronavirus-case/articleshow/74506428.cms> [dostęp: 28.09.2020].

⁸ *Bhutan confirms second coronavirus case*, <https://nenow.in/north-east-news/assam/bhutan-confirms-second-coronavirus-case.html> [dostęp: 28.09.2020].

⁹ *Bhutanese evacuees from Jaigaon well looked after by the Office of the Gyalpoi Zimpon*, <http://www.bbs.bt/news/?p=130765> [dostęp: 28.09.2020].

¹⁰ *Bhutan confirms third COVID-19 case*, <https://nenow.in/health/bhutan-confirms-third-covid-19-case.html> [dostęp: 28.09.2020].

Z powodu wzrostu liczby zakażeń koronawirusem w sąsiednich Indiach 7 kwietnia w okręgach Sarpang i Samtse, które graniczą z indyjskimi stanami Assam i Bengal Zachodni, wprowadzono zwiększone środki bezpieczeństwa i środki zapobiegawcze, które obejmowały całodobowy nadzór wszystkich formalnych i nieformalnych przejść granicznych oraz kampanie informacyjne „od drzwi do drzwi” dotyczące COVID-19. Za zgodą indyjskiego rządu od 25 maja zostały wznowione krajowe podróże lotnicze i usługi kolejowe, dzięki czemu Bhutańczycy przebywający w Indiach i chcący wrócić do kraju mogli skorzystać z indyjskich lotów krajowych do przygranicznych miejscowości. Po przybyciu do Bhutanu osoby te będą musiały odbyć obowiązkową 21-dniową kwarantannę¹¹.

Szkoły w całym kraju zostały zamknięte, co spowodowało, że prawie 190 tys. uczniów uczyło się zdalnie, głównie za pomocą Internetu. Jeśli uczeń nie miał dostępu do komputera to otrzymywał drukowane pakiety z zadaniami oraz miał możliwość słuchania audycji radiowych o charakterze edukacyjnym. Król Bhutanu w jednym ze swoich orędzi zwrócił się bezpośrednio do młodzieży uczącej się, podkreślając ogromną wagę i wartość wykształcenia oraz zobowiązując ich do korzystania ze wszystkich udostępnionych im środków i metod zdalnej nauki w czasie zamknięcia szkół. Od 1 lipca szkoły zostały ponownie otwarte dla uczniów najstarszych klas.

W kwietniu utworzono we wschodnim regionie kraju specjalistyczny szpital izolacyjny przystosowany do leczenia wszystkich pacjentów z COVID-19 z tego obszaru. Wyposażony został w 24 łóżka z możliwością wstawienia dodatkowych 15 łóżek w razie potrzeby. Utworzono też kolejne laboratorium przystosowane do badań testów na obecność koronawirusa. Wydzielono także 30 ośrodków dedykowanych odbywaniu kwarantanny¹². Od wybuchu pandemii monarcha kilkakrotnie podróżował po kraju i odwiedzał najbardziej narażone rejony, aby osobiście sprawdzać i nadzorować przygotowania przeciwko COVID-19. W programie miał m.in. spotkania z urzędnikami różnych szczebli oraz z personelem medycznym, który był zaangażowany w ochronę przed COVID-19, zapewnienie i zabezpieczenie nieprzerwanych dostaw podstawowych towarów z Indii w czasie zamknięcia granic po obu stronach. Chociaż granice zostały zamknięte od 23 marca, kilka przypadków potajemnego przekraczania granicy i unikania kwarantanny pokazało, że obszary przygraniczne są szczególnie narażone na wybuch epidemii, a społeczność musi zachować czujność i być przygotowana. W Królewskim Dowództwie odbył się przyspie-

¹¹ *Bhutanese returning to the country from India ask to register with Royal Bhutanese Embassy*, <http://www.bbs.bt/news/?p=132666> [dostęp: 28.09.2020].

¹² *COVID-19 Hospital in Monggar ready to handle any outbreak in the eastern region*, <http://www.bbs.bt/news/?p=130813> [dostęp: 28.09.2020].

szony program szkoleniowy dla około 2500 nauczycieli, absolwentów, bezrobotnej młodzieży oraz innych wolontariuszy i przygotowanie ich do wsparcia pracowników służby zdrowia oraz służby granicznej w działaniach przeciwko COVID-19, jeśli zajdzie taka potrzeba.

Pod koniec kwietnia rząd Bhutanu i Bank Światowy podpisały przyspieszony projekt reagowania w sytuacjach kryzysowych i gotowości systemów zdrowotnych o wartości 5 milionów dolarów, którego celem jest pomoc Bhutanowi w zapobieganiu pandemii COVID-19, jej wykrywaniu i reagowaniu na nią oraz wzmocnieniu gotowości w zakresie zdrowia publicznego. 25 maja Republika Korei udzieliła Ministerstwu Zdrowia Bhutanu dotacji w wysokości 400 tys. USD, z czego połowa środków miała zostać przeznaczona na zakup zestawów testowych umożliwiających przeprowadzenie 17 250 testów. Zestawy zostały przekazane Ministerstwu Zdrowia przez Koreańską Agencję Współpracy Międzynarodowej. Druga połowa dotacji miała być przeznaczona na wsparcie działań w zakresie reagowania na COVID-19. Opierając się na doświadczeniu w Korei, obie strony podzieliły stanowisko, że masowe testy mogą wesprzeć Bhutan w skutecznym zarządzaniu i zapobieganiu rozprzestrzenianiu się wirusa¹³.

10 sierpnia, po doniesieniu o pozytywnym przypadku COVID-19 u osoby mającej kontakt z osobami zamieszkującymi teren stolicy, ogłoszono blokadę narodową, co oznaczało, że żadne przemieszczanie się ludzi i pojazdów w obrębie jednostki administracyjnej lub poza nią bez zezwolenia nie było dozwolone. 6 sierpnia rząd zdecydował, że rejon miasta Phuntsholing uzyska status czerwonej strefy, co spowodowane było wykryciem wirusa u 4-letniej córki pracownika portu. Władze zaczęły dostarczać wszystkie artykuły spożywcze i żywność za pośrednictwem punktu kontaktowego z pomocą personelu cywilnego. W związku z kolejnymi przypadkami zachorowań wprowadzono ściśle zamknięcie tego obszaru, a poruszanie się osób nieupoważnionych w tej strefie zostało surowo zabronione. Monarcha w porozumieniu z rządem nakazał przeprowadzenie masowych testów na koronawirusa we wszystkich indyjskich, jak i zagranicznych jednostkach dyplomatycznych. Po otrzymaniu pozytywnych wyników u 27 osób wdrożono ścisłą blokadę na dużą skalę, m.in. poprzez całkowite zawieszenie działalności Indyjskiego Zespołu Szkolenia Wojskowego, Organizacji Dróg Granicznych i innych zagranicznych jednostek dyplomatycznych na okres 10 dni, następnie przedłużając go o kolejne 7 dni¹⁴. Jednym z osobliwych rozka-

¹³ Republic of Korea provides a grant support of USD 400,000 to Bhutan, <http://www.bbs.bt/news/?p=132641> [dostęp: 28.09.2020].

¹⁴ COVID19: After nationwide lockdown, Bhutan declares Phuentsholing as red zone, <https://nenow.in/top-news/covid19-after-nationwide-lockdown-bhutan-declares-phuentsholing-as-red-zone.html> [dostęp: 28.09.2020].

zów króla Jigme Khesar Namgyel Wangchuck było rozpoczęcie przez Królewską Armię Bhutańską karmienia bezpańskich zwierząt na ulicach, aby nie głodowały w czasie pandemii¹⁵.

Rząd Bhutanu przydzielił bezpłatnie 1 GB danych wszystkim użytkownikom korzystającym z bhutańskich operatorów telefonii komórkowej. Wiązało się to z obowiązkiem korzystania z aplikacji mobilnych, które na polecenie rządu przygotowano, a które miały pomóc w walce z koronawirusem. Pierwsza z nich to Druk Trace¹⁶ – aplikacja do śledzenia aktywności mieszkańców w przypadku lokalnej transmisji COVID-19 w Bhutanie. Aplikacja miała służyć do „śledzenia kontaktów”, pomagając w identyfikacji osób, które mogły mieć bezpośredni kontakt z osobą zarażoną COVID-19 podczas odwiedzania miejsc publicznych lub korzystania z transportu publicznego. W celu zapobiegnięcia lokalnej transmisji wirusa w kraju, każde biuro, podmiot gospodarczy, transport publiczny (taksówki i autobusy) były zobowiązane do publicznego wyświetlania kodu QR wygenerowanego z aplikacji Druk Trace. Podobnie wszystkie osoby były zobowiązane do korzystania z aplikacji w celu zeskanowania kodu QR za każdym razem, gdy wchodziły do tych miejsc publicznych lub korzystały z transportu publicznego. Osoby nieposiadające smartfonów musiały podawać dane kontaktowe, wypełniając papierowe formularze. Obowiązkiem właściciela lokalu było pobrać i zainstalować aplikację, zarejestrować w niej swój podmiot, wydrukować kod QR, przykleić go przy wejściu, a następnie pilnować, by wszyscy odwiedzający dopełnili obowiązku zeskanowania kodu za pomocą aplikacji.

Druga aplikacja to Stay Home¹⁷ dedykowana dla osób poddanych kwarantannie (zarówno w domu, jak i w placówce). Z aplikacji Stay Home mogły korzystać tylko osoby fizyczne, których dane zostały wprowadzone za pośrednictwem systemu opieki zdrowotnej przez pracowników punktów medycznych. Dzięki aplikacji można było ustalić lokalizację odbywania kwarantanny, włącznie z wyznaczonym do tego pomieszczeniem/pokojem. Ministerstwo Zdrowia zalecało, aby osoba odbywająca kwarantannę ograniczyła swoją aktywność wyłącznie do jednego pomieszczenia i nie przenosiła się między pokojami. Kontrola osób przebywających na kwarantannie odbywała się na dwa sposoby. Pierwszy to wysyłanie selfie w ciągu 30 minut od otrzymania prośby od operatora. Drugi to obowiązek zgłoszenia dwa razy w ciągu dnia (do godz. 10:00 i 20:00) aktualnego stanu zdrowia i ewentualnych objawów w ciągu 15 minut

¹⁵ *Mass feeding of stray dogs begins*, <https://kuenselonline.com/mass-feeding-of-stray-dogs-begins/> [dostęp: 28.09.2020].

¹⁶ *Druk Trace*, <http://www.moh.gov.bt/druk-trace/> [dostęp: 28.09.2020].

¹⁷ *Stay Home App*, <http://www.moh.gov.bt/stay-home-app-2/> [dostęp: 28.09.2020].

od otrzymania powiadomienia. Uchybienie któremuś z powyższych obowiązków uważane było za naruszenie zasad kwarantanny. Osoby, które zakończyły kwarantannę, nie musiały korzystać już z aplikacji.

W czasie pandemii król Jigme Khesar Namgyel Wangchuck wygłosił kilka orędzi do narodu, które były transmitowane w narodowej telewizji i radiu, a także w mediach społecznościowych. W swoich wystąpieniach król przekazywał najnowsze informacje dotyczące kondycji państwa i strategii wdrażanych w celu zminimalizowania zagrożenia pandemią. W każdym z orędzi monarcha bardzo chwalił swój naród za solidarność i wsparcie, jakiego ludzie udzielają władzom oraz sobie nawzajem, przytaczając też kilka przykładów, których był świadkiem podczas swoich nadzorujących wizyt. Dziękował także urzędnikom pracującym w jednostkach terytorialnych i personelowi medycznemu za ich ciężką pracę. Publiczne wystąpienia króla mają za zadanie przede wszystkim uspokoić naród oraz wlać w ich serca nadzieję i wolę walki z pandemią. Monarcha cieszy się ogromnym poparciem i szacunkiem swoich poddanych, co widać chociażby po reakcjach użytkowników mediów społecznościowych. Jego wystąpienia mają nadać poruszonym kwestiom najwyższą rangę oraz zapobiec dezinformacji wśród obywateli. Mają też stanowić ostrzeżenie i przestrożę przed działaniami sprzecznymi z polityką bhutańskich władz, które mogą narazić obywateli na zarażenie. Co ważne często i wyraźnie podkreślana jest odpowiedzialność monarchy, urzędników i obywateli za wspólne dobro i interes narodowy. Nie ma tutaj widocznego podziału na my i oni, ale podkreślana jest wartość współpracy, solidarności, poświęcania partykularnych interesów dla dobra wszystkich obywateli i przyszłych pokoleń. Przykładem tego może być apel rodziny królewskiej o zachowanie umiaru w radości wywołanej narodzinami drugiego królewskiego syna 19 marca 2020 roku w duchu odpowiedzialności za siebie i innych¹⁸.

Skutki pandemii a pomoc państwa

Pandemia koronawirusa bez wątpienia negatywnie wpłynęła na gospodarkę światową i gospodarki narodowe. Bhutan nie jest tu wyjątkiem, choć zauważono wzrost sprzedaży produktów rolnych z powodu ograniczenia przez władze Bhutanu importu żywności. Król przy okazji swoich wystąpień wyraźnie zaznaczał, iż skutki gospodarcze pandemii wpłyną nie tylko na kilka wybranych sektorów, ale na każdego z obywateli i dlatego należy okazywać się, wspierać się nawzajem i zachować solidarność. Podkreślał także, iż rząd bierze na siebie odpowiedzialność za złagodzenie cierpienia ludzi i negatywnych skutków koronawirusa.

¹⁸ *His Majesty King Jigme Khesar Namgyel Wangchuck*, <https://www.facebook.com/KingJigmeKhesar> [dostęp: 28.09.2020].

W ramach odpowiedzi na pandemię rząd utworzył roczną dotację pochodzącą z dochodów państwa celem zmniejszenia utraty dochodów przez mieszkańców. Banki w kraju zaczęły umarzać oprocentowanie kredytów na sześć miesięcy.

Wyznaczony został zespół specjalistów, którzy mieli współpracować z rządem i wspierać go w tworzeniu Krajowego Funduszu Odporności (ang. National Resilience Fund). Fundusz w wysokości około 30 mld ngultrum ma być przeznaczony na sfinansowanie różnych działań pomocniczych, aby zapewnić pomoc i stabilność gospodarczą¹⁹. Ponadto rząd sformułował wiele planów, polityk i strategii w celu przyspieszenia realizacji 12. planu 5-letniego. Obejmują one inwestycje i inne akcje mające pobudzić wzrost i wzmocnić działalność gospodarczą. Oprócz tego Królewska Władza Monetarna (ang. Royal Monetary Authority) rozpoczęła negocjacje z prywatnymi i publicznymi instytucjami finansowymi, aby odroczyć okres spłaty pożyczek i odsetek o trzy miesiące, a król stworzył specjalny zasiłek dla obywateli (Druk Gyalpo's Relief Kidu), dzięki któremu osoby najbardziej potrzebujące będą mogły uzyskać natychmiastową pomoc²⁰. Druk Gyalpo's Relief Kidu został uruchomiony 14 kwietnia 2020 roku w celu zapewnienia wsparcia dochodowego osobom dotkniętym pandemią. Uprawnieni do pomocy to obywatele, którzy zostali przesiedleni w wyniku pandemii koronawirusa i obecnie mieszkają w Bhutanie, a także osoby, które utraciły pracę, przebywają na urloпах bezpłatnych lub otrzymują obniżone wynagrodzenie, a także osoby samozatrudnione, które częściowo lub całkowicie utraciły swoje zarobki. Dzięki zasiłkowi natychmiastową pomoc otrzymało ponad 23 tys. osób, które częściowo lub całkowicie straciły środki do życia z powodu pandemii koronawirusa. Osoby te otrzymały również dodatki na dzieci – objętych nimi zostało ponad 12,8 tys. dzieci.

Innym przedsięwzięciem rządu mającym na celu pomoc obywatelom jest program wsparcia spłaty odsetek. Aby złagodzić narastające obawy ludzi o spłatę pożyczki, premier zapowiedział o kolejne dziewięć miesięcy odroczenie odsetek od pożyczek zaciągniętych od dnia 10 kwietnia 2020 roku. Pełne zwolnienie z odsetek miało zostać przyznane na kolejne trzy miesiące – od lipca do września 2020 roku. Oczekiwano, że program ten z tytułu zwolnienia z odsetek przyniesie korzyści 112 024 osobom. Koszt spłaty odsetek za okres dziewięciu miesięcy szacowany jest na 7,5 mld ngultrum i zostanie w całości przyznany z Narodowego Funduszu Odporności²¹.

¹⁹ *Press Release*, <https://www.cabinet.gov.bt/press-release-3/2/> [dostęp: 28.09.2020].

²⁰ *Druk Gyalpo's Relief Kidu*, <https://royalkidu.bt/> [dostęp: 28.09.2020].

²¹ *Comprehensive National Response to the Challenges of the COVID-19 Pandemic Phase II*, <https://www.cabinet.gov.bt/economic-contingency-plan-2020/> [dostęp: 28.09.2020].

Bhutan znany jest ze swojej polityki turystycznej limitującej liczbę turystów odwiedzających Królestwo, jednak w dobie pandemii i zamkniętych granic turystyka w Bhutanie praktycznie nie istnieje. Bhutan Airlines zawiesiły wszystkie loty, pozostawiając jedynie Druk Air, zapewnianie transportu lotniczego z i do Bhutanu oraz wykonywanie lotów repatriacyjnych na polecenie rządu.

Zgodnie z oczekiwaniami obywateli rząd Bhutanu utrzymał programy reagowania na COVID-19 w centrum rocznego budżetu na lata 2020–2021, mając na celu przede wszystkim stymulację działalności gospodarczej i osiągnięcie minimalnego wzrostu PKB o 2%. Mimo że dochody krajowe mają spaść o 14%, rząd zwiększył ogólny budżet o 14%, mając nadzieję, że budżet zwiększy konsumpcję, kompensując wpływ na wzrost PKB²².

Zakończenie

Wydaje się, iż mała liczba zachorowań na COVID-19 w Bhutanie jest efektem zdecydowanej, przemyślanej i zaplanowanej polityki rządu i monarchy. Bhutańczycy wiedzieli, jak wykorzystać swoje atuty w postaci małej populacji i powierzchni na swoją korzyść. Bez centralnego zarządzania i wprowadzonych obostrzeń liczba zarażonych byłaby znacznie wyższa. Na uwagę zasługuje przyzwolenie obywateli na wprowadzanie kolejnych obostrzeń, które stanowiły mocne utrudnienia dla mieszkańców Bhutanu. W innych państwach obywatele często protestowali wobec kolejnych kroków podejmowanych przez polityków, uważając je za przesadne i bezsensowne. Bhutańczycy zaś zdają się akceptować wszystkie poczynania przedstawicieli władzy i ufać ich ocenie sytuacji. Taka postawa może mieć związek z brakiem, przynajmniej na płaszczyźnie oficjalnej, problemu dezinformacji i fake newsów w porównaniu z licznymi teoriami spiskowymi i chaosem medialnym powstałymi w innych państwach. Ma to związek z przepisami karnymi, na mocy których rozpowszechnianie fałszywych lub wprowadzających w błąd wiadomości przez jakąkolwiek osobę w czasach kryzysu jest przestępstwem na mocy Ustawy o informacjach, komunikacji i mediach Bhutanu z 2018 roku. Na stronach rządowych²³ można znaleźć informacje, iż odradza się ogółowi społeczeństwa rozpowszechnianie fałszywych wiadomości. Wydaje się, że stan pandemii utrzyma się jeszcze przez dłuższy czas, co pozwoli w przyszłości na ocenę działań bhutańskich władz z szerszej perspektywy.

²² COVID-19 response programmes at heart of 2020–21 Bhutan budget, <https://southasiamonitor.org/index.php/bhutan/covid-19-response-programmes-heart-2020-21-bhutan-budget> [dostęp: 28.09.2020].

²³ COVID-19 in Bhutan, <https://www.gov.bt/covid19/> [dostęp: 28.09.2020].

Bibliografia

- Bhutan confirms first coronavirus case*, <https://economictimes.indiatimes.com/news/international/world-news/bhutan-confirms-first-coronavirus-case/articleshow/74506428.cms>.
- Bhutan confirms second coronavirus case*, <https://nenow.in/north-east-news/assam/bhutan-confirms-second-coronavirus-case.html>.
- Bhutan confirms third COVID-19 case*, <https://nenow.in/health/bhutan-confirms-third-covid-19-case.html>.
- Bhutan Population*, <https://www.worldometers.info/world-population/bhutan-population/>.
- Bhutan: WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard*, <https://covid19.who.int/region/searo/country/bt>.
- Bhutanese evacuees from Jaigaon well looked after by the Office of the Gyalpoi Zimpon*, <http://www.bbs.bt/news/?p=130765>.
- Bhutanese returning to the country from India ask to register with Royal Bhutanese Embassy*, <http://www.bbs.bt/news/?p=132666>.
- Comprehensive National Response to the Challenges of the COVID-19 Pandemic Phase II*, <https://www.cabinet.gov.bt/economic-contingency-plan-2020/>.
- COVID-19 Hospital in Monggar ready to handle any outbreak in the eastern region*, <http://www.bbs.bt/news/?p=130813>.
- COVID-19 in Bhutan*, <https://www.gov.bt/covid19/>.
- COVID-19 response programmes at heart of 2020–21 Bhutan budget*, <https://southasiamonitor.org/index.php/bhutan/covid-19-response-programmes-heart-2020-21-bhutan-budget>.
- COVID-19 situation update worldwide, as of 28 September 2020*, <https://www.ecdc.europa.eu/en/geographical-distribution-2019-ncov-cases>.
- COVID19: After nationwide lockdown, Bhutan declares Phuentsholing as red zone*, <https://nenow.in/top-news/covid19-after-nationwide-lockdown-bhutan-declares-phuentsholing-as-red-zone.html>.
- Druk Gyalpo's Relief Kidu*, <https://royalkidu.bt/>.
- Druk Trace*, <http://www.moh.gov.bt/druk-trace/>.
- Facebook, Prime Minister's Office – PMO, Bhutan.
- His Majesty King Jigme Khesar Namgyel Wangchuck*, <https://www.facebook.com/KingJigmeKhesar>.
- Mass feeding of stray dogs begins*, <https://kuenselonline.com/mass-feeding-of-stray-dogs-begins/>.
- National Preparedness and Response Plan for Outbreak of Novel Coronavirus (COVID-19)*, <https://www.cabinet.gov.bt/wp-content/uploads/2020/03/National-Preparedness-and-Response-Plan-3rd-ed-1-1.pdf>.
- Press Release*, <https://www.cabinet.gov.bt/press-release-3/2/>.
- Republic of Korea provides a grant support of USD 400,000 to Bhutan*, <http://www.bbs.bt/news/?p=132641>.
- Stay Home App*, <http://www.moh.gov.bt/stay-home-app-2/>.

The Success of the Kingdom of Bhutan in Times of the Pandemic – An Example of Conscious Action or Chance?

Summary

The article addresses the fight of the Kingdom of Bhutan against the coronavirus pandemic from the beginning of 2020 to the end of September 2020 and answers the title question. Stages of the spread of the disease during the period indicated in the title are presented, as well as the accompanying actions of the public authorities whose task was, among others, to minimize its effects. Particular attention was paid to the king – his activity, including social media, image and the content of his public speeches. Economic solutions designed to counteract the crisis and support citizens in the difficult situation are also presented.

Keywords: Bhutan, fight against coronavirus, pandemic, COVID-19

Успех Королевства Бутан во время пандемии – пример преднамеренного действия или случайности?

Резюме

В статье рассматривается борьба Королевства Бутан с пандемией коронавируса с начала 2020 года до конца сентября. Она также пытается ответить на вопрос, поставленный в заголовке. В статье представлены этапы распространения болезни в указанный период и сопутствующие им действия государственных органов, задачей которых было минимизировать последствия. Пристальное внимание было уделено королю – его деятельности, в том числе в социальных сетях, имиджу и содержанию публичных выступлений. Представлены также экономические решения, направленные на противодействие кризису и поддержку граждан, оказавшихся в сложной ситуации.

Ключевые слова: Бутан, борьба с коронавирусом, пандемия, COVID-19